

SÅ GREPPAR RK HYBRIDERN

BirdLife Sveriges Raritetskommitté har tagit ett helhetsgrepp på hur den ska se på de hybrider som förekommer mellan många arter. Så här resonerar kommittén. I fem exempel visar den också hur detta kommer att fungera i praktiken. Som ett resultat publiceras den kända mesen på Öland som hybrid mellan azurmes och blåmes.

TEXT Raritetskommittén (Magnus Corell, Aron Edman, Anders Eriksson, Alexander Hellquist, Hans Larsson, Björn Malmheden och Mats Waern.)

Intresset för fågelhybrider har ökat i forskning under de senaste årtiondena. Hybridisering förekommer sannolikt mellan fler arter och i större utsträckning än vad dokumenterade fall visar, och studier av hybrider kan ge värdefulla ledtrådar i evolutionsbiologiska och taxonomiska frågor. Ibland har hybridisering också konsekvenser ur bevarandeperspektiv, och den kan avslöja förändringar i arters utbredning.

Man kanske kan säga att inställningen är mer blandad hos fågelskådare ute i markerna. Hybrider är ofta svårbestämda, vilket kan vara både stimulerande och frustrerande. Regelverken för kryssande baseras fortfarande nästan uteslutande på den rena arten, vilket dämpar intresset för hybrider. Dessutom kan hybrider innebära ett gissel för kryssare om gränsen mellan inomartsvariation och hybridisering är svår att dra. Det här problemet drabbar också rapport- och raritetskommittéer. I vilka fall ska fåglar med vissa drag av närstående arter publiceras som avvikande rena individer, och när ska de publiceras som hybrider?

Problemet bottenar i att kunskapen om hur både hybrider och rena arter varierar när det gäller utseende, läten och beteende ofta är bristfällig. I de fall hybrider är fertila måste man beakta återkorsningar och den besvärliga frågan hur små inslag av främmande gener en fågel ska ha för att betraktas som ren och inte en hybrid. Vad ska gälla om hybridiseringen skedde för tre generationer sedan, eller fem?

GENERELLT UPPVISAR HYBRIDER karaktärer som är blandningar eller kombinationer av föräldraarternas. De studier som finns visar att det är rimligt att anta att återkorsningar gradvis blir mer lika respektive föräldraart. Det finns dock fall där hybrider uppvisar drag som inte återfinns hos föräldraarterna. Om hybrider gynnas av sin genblandning kan de till exempel få större mått än föräldraarterna. I vissa fall är återkorsningar med den ena föräldraarten mer livskraftiga än återkorsningar med den andra. Det leder till så kallad ”asymmetrisk introgression” och att en hybridpopulation

uppvisar större likhet med den ena föräldraarten. Även skillnader i spridningsmönster eller beteende, som aggressivitet, kan göra att återkorsning främst sker med en av föräldraarterna.

OM HYBRIDER ÄR fertila kan man säga att hybridisering fungerar som ett filter för spridning av anlag mellan arter. Anlag som ursprungligen bara fanns hos den ena arten, men som gynnar den andra arten, tar sig enkelt igenom filtret och kan sprida sig hos mottagararten. Anlag som inte är utsatta för hårt selektionstryck sprider sig mer långsamt. Anlag som tvärtom missgynnar mottagararten stannar i filtret. Det innebär att hybrider inte nödvändigtvis finns i en sammanhållen geografisk zon där alla karaktärer hos en art istället gradvis övergår till karaktärer för en annan art, utan kan finnas utspridda över flera intilliggande zoner där olika karaktärer skiftar. Detta kallas på engelska ”differential introgression” och har konstaterats hos exempelvis hybrider mellan gråvingad trut och västtrut.

Differential introgression innebär också att fåglar som kan identifieras som hybrider med hjälp av utseendet kan finnas i en zon, medan fåglar som också har blandade gener men till utseendet ser ut som den ena föräldraarten finns i en annan zon.

DE HÄR FENOMENEN är kanske i första hand forskningsfrågor, och sällan något en rapportkommitté (eller en kryssare) kan ta fasta på. De nämns här för att betona att fältbestämning av hybrider knappast är någon exakt vetenskap. Varje hybridzon är i viss mån unik, och när det gäller frågan om huruvida en avvikande felflugen raritet ska publiceras som en hybrid eller som en ren fågel måste kommittén därför göra en sammanvägning av flera faktorer:

► Hybridkaraktärer. Det viktigaste är naturligtvis i vilken grad det går att se tecken på hybridisering i dokumentationen av en raritet. Särskilt handlar det om att slå fast om karaktärerna faller utanför känd variation hos rena fåglar bland föräldraarterna – alltså hos fåglar utanför kända hybridzoner.

► Hybridiseringens frekvens och tendens över tid mellan de inblandade arterna.

► Var hybridzonen ligger i förhållande till Sverige och till områden med rena fåglar.

► Flyttmönster och uppträdande hos hybrider kontra rena fåglar (parkrymlingar kan också ge upphov till hybrider).

► Risken att fyndbilder förvrängs om kraven på att utesluta hybrider är för höga eller för låga.

Det finns alltså ingen generell formel att tillämpa, utan bedömningen måste göras från fall till fall. Brittiska Rk tog 2017 ett principbeslut om att alla rariteter som uppvisar evidens för hybridinslag, oavsett hur svaga, härnäst ska publiceras som förmodade hybrider (*“Any rarity for which there is any evidence (however small), will no longer be regarded as ‘not proven’ but will be accepted and published as a presumed hybrid”*). Svenska Rk kommer i stort att arbeta enligt samma princip, men konstaterar samtidigt att det ibland finns utrymme för olika tolkningar av vad som verkligen är evidens för hybridisering – både utifrån dokumentationen av en viss raritet och utifrån kunskapsläget kring naturlig variation hos inblandade arter.

Brittiska Rk konstaterar vidare att hybridkaraktärer inte alltid går att se trots goda observationer, eller ens i handen, och att det i sådana fall ofta är rimligt att publicera en fågel som ren. Svenska Rk kommer att försöka följa även denna princip. I fall då det inte är möjligt att dokumentera karaktärer som kan avslöja hybridinslag bör kraven på vad som ändå måste framgå spegla sannolikheten för svenska fynd av hybrider, och risken för att fyndbilder förvrängs.

Den här kombinationen av principer – att inte blunda för tecken på hybridisering, men inte heller ställa orimliga krav på dokumentation av sådana tecken – skulle kunna ge incitament att inte dokumentera rariteter noggrant. Rk kan naturligtvis bara basera sina bedömningar på det material som rapportörer tillhandahåller, men tror samtidigt att det här potentiella dilemmaet är litet om det ens existerar. Säkerligen är de allra flesta skådare nyfikna på om fåglar de ser är rena eller har hybridursprung, och måna om att rariteter publiceras på ett så korrekt sätt som möjligt.

För att illustrera hur Rk har resonerat kring faktorerna i punktlistan ovan redogör kommittén nedan för fem aktuella exempel.

Förmodad bivrak x tofsbivrak, Falsterbo, Skåne, 26/6 2016

DEN HÄR FÅGELN publicerades som förmodad hybrid, vilket är en ovanligt vag etikett i svenska sammanhang. Bedömningen grundade sig i första hand

FOTON: ANNIKA FORSTEN, ANTERO LINDHOLM OCH DAVID ETERIUS

Jämförelse i vingteckning mellan Falsterbofågeln (A) och tofsbivråkar (övriga) på sträck i Dalian, Kina, september 2015, samtliga hannar. Normen hos tofsbivrak är som synes en rejält “välbandad” vinge med en kombination av distinkta band långt ut på handflatan och ett på armen som sträcker sig ända in till kroppen. Falsterbofågeln avviker i detta avseende och har dessutom en antydning till knogfläck, vilket skulle kunna tyda på bivraksgener. Tofsbivrak B är en av en dryg handfull (av 215 fotostuderade hanar från östra Asien) som hamnar närmre Falsterbofågeln i teckningen och visar att variationen är stor inom arten. Antagligen går det inte att helt utesluta att den svenska vråken kan vara arten trots avvikelserna.

FOTO: DAVID ETERIUS

FOTO: STEVE ARLOW

Den troliga hybriden i Falsterbo 26/6 2016, och bivrak, Israel, april 2018, adulta hannar. Lätt märke till mörkare knogfläckar, avsaknad av mörk inramning av strupen och lite diskretare vingbandning hos bivråken. Arttypiskt gul iris syns också bra hos bivråken, men tyvärr går det inte att utröna Falsterbofågeln ögonfärg på något av fotona av den. Hannar av tofsbivrak har rödbrun iris som oftast ser helmörk ut i fält och om en sådan kunnat konstaterats hade aktierna för tofsbivrak stärkts i det aktuella fallet.

FOTO: STEVE ARLOW

FOTO: STEVE ARLOW

Två troliga hybridbivråkar från Israel i maj 2016, adulta hannar. Vid en snabb anblick är dessa liksom Falsterbofågeln mycket lika tofsbivrak, men mörkskuggade knogfläckar, mindre utbredd och något svagare vingbandning, samt inte minst orangegul iris avviker från hur typiska tofsbivråkar ser ut. Fåglar med i varierande grad av intermediärt utseende anträffas regelbundet längs bivrakens östliga sträckrutter och indikerar hybridisering mellan arterna.

på en analys av vingteckningen. Denna låg på eller strax utanför gränsen för variationen hos tofsbivrråk om man tittar på den långflyttande nominatrasen i de östliga delarna av dess utbredningsområde, bortom den förmodade hybridzonen. En komplicerande faktor är att inga säkra blandhäckningar mellan bivrråk och tofsbivrråk är publicerade. En stor andel av de tofsbivrråkstyper som ses på sträck i Chokpak (Kazakstan), Batumi (Georgien) och Eilat (Israel), liksom övervintrare i Oman, uppvisar dock vissa drag av bivrråk och avviker därmed från fåglar i östra Sibirien. Det är därför rimligt att anta att hybridisering förekommer regelbundet i västra Sibirien (se exempelvis Faveyts m.fl. 2011). Eftersom fåglar därifrån delvis flyttar åt sydväst är sannolikheten för att felflygare i Europa har blandade gener stor. Observationen i Falsterbo är den första i nordvästra Europa. Sammantaget talar detta för att kraven för publicering av en ren tofsbivrråk i Sverige bör vara mycket höga, och Rk bedömer alltså att Falsterbofågeln inte uppfyller dessa. Men eftersom fågeln är så pass lik en ren tofsbivrråk, och eftersom studier av säkerställda hybrider fortfarande saknas, väljer Rk att publicera den som en förmodad hybrid, snarare än som en definitiv hybrid.

Stäpphöök x blå kärrhöök

I SAMBAND MED stäpphökens dramatiska expansion västerut sedan millennieskiftet, har individer med vissa drag av blå kärrhöök börjat uppträda regelbundet i landet. Trots att endast en hybridhäckning är säkerställd någonsin – i Finland 2005 – står det bortom rimligt tvivel att de flesta av dessa fåglar verkligen är hybrider. 15 svenska fynd av hybrider är publicerade till och med 2017, men det finns också ett antal observationer som inte har rapporterats till Rk. Det är intressant att fortsätta följa utvecklingen för att se om antalet hybrider minskar när stäpphökens expansion västerut avstannar, och/eller om stäpphöken blir så talrik att det inte finns brist på artfränder att bilda par med.

Att bestämma hybrider i fält är svårt och det krävs normalt studier av foton av god kvalitet (se Forsman & Erterius 2012 för en genomgång av karaktärer). Därför är hybrider sannolikt förbisedda, men eftersom stäpphöök numera är en talrik genomsträckare i landet bör andelen hybrider ändå vara liten i förhållande till rena fåglar. Det är därför inte rimligt att ställa höga krav på att hybrider ska kunna uteslutas i samband med publicering av stäpphökar. Även fåglar som avviker något från typiska stäpphökar, men som inte är tillräckligt väl dokumenterade för att hybridkaraktärer ska kunna studeras, bör kunna publiceras som rena fåglar utan att fyndbilden blir lidande.

FOTO: JUHO KÖNÖNEN

Juvenil hybrid stäpphöök x blå kärrhöök från Falsterbo, Skåne, 16/9 2016. En tämligen uppenbar hybrid – notera bland annat en bred hand och uppbruten mörk halsboa till skillnad från ren stäpphöök, och ostreckad kropp till skillnad från ren blå kärrhöök.

FOTO: PETER ADRIAENS

FOTO: HENRIK BLOMMÉ

De i texten omtalade hybridtrastarna från Loppem, Belgien, i december 2010, respektive Överboda, Västerbotten, vårvintern 2017. Notera liknande rostfärgat fält på vingarna, vilket inte rena svarthalsade trastar bör visa. Den belgiska fågeln har något mer utbredd rostton på vingen och även svagt rosttonad fläckning på undersidan.

Svarthalsad trast x Turdus sp.

REGELBUNDEN HYBRIDISERING BLAND de fyra trastarterna svarthalsad trast, rödhalsad trast, rödtrast och bruntrast är dokumenterad, exempelvis bland ringmärkta fåglar i Kazakstan och södra Sibirien. År 2010 observerades en gammal hona svarthalsad trast i Belgien med tydlig rosttonad vingpanel och rostton på stjärtpennor och undergump. Fågeln fångades in för analys av mitokondriellt DNA och konstaterades ha inblandning av brun- eller rödtrast. I Sverige sågs en gammal hane i Överboda, Västerbotten, 2017 som hade samma tydligt rosttonade teckningar. Med stöd av den belgiska DNA-analysen beslöt Rk att publicera fågeln som en hybrid mellan svarthalsad trast och röd- eller bruntrast.

Förutom Överbodafågeln har det i Sverige observerats ett antal fåglar som har uppvisat små inslag av rosttoner i dräkten men som är publice-

rade som svarthalsad trast. Utifrån dokumentation som Rk har till hands är följande mest uppenbara (det finns ytterligare några fåglar med mycket svaga teckningar):

- Heden (Dlr), 1999. Rostton på stjärtbas och undergump.
- Östersund (Jmt), 2008. Svag rostton på undergump.
- Jönköping (Sm), 2010. Rostton på stjärtpennor.
- Kristinehamn (Vrm), 2013. Svagt rosttonad vingpanel, rostton på stjärtbas och viss rostton i ansiktet.
- Näsby (Öl), 2015. Rostton på stjärtbas.

Skinnstudier indikerar att frekvensen av små inslag av rostton på stjärtpennor och undergump hos fåglar som i övrigt ser ut som svarthalsad trast ökar där artens utbredningsområde överlappar med röd-, brun- och rödhalsad trast. I dessa områden tycks andelen fåglar med inslag av rostton ligga på tio procent eller mer, utöver uppenbara hybrider. Bland studerade skinn finns även svarthalsade trastar med rostton på stjärtpennor och undergump som är insamlade under häckningstid i den västra Tomskprovinsen, utanför de kända utbredningsområdena hos röd-, brun- och rödhalsad trast. Bland övervintrade fåglar i Centralasien ligger andelen på runt tio procent (7 av 74 undersökta skinn). En lägre andel fåglar uppvisar också enstaka rosttonade fjädrar på flankerna, bröstet och i ansiktet. Däremot tycks tydligt rosttonade vingpaneler vara ovanliga.

Utifrån nuvarande kunskap är det alltså osäkert om små inslag av rostton på undersidan och stjärtpenorna hos svarthalsad trast är ett tecken på hybridisering nyligen, eller om det är mer lämpligt att betrakta den som inomartsvariation – även om den har sitt ursprung i hybridisering långt bak i tiden. Som Lars Jonsson har noterat (pers. komm.) bör dräkten hos röd- och rödhalsad trast vara en anpassning till färgskalan hos trädstammar och gamla barr i häckningsmiljöerna, främst lärskog. Samma sak borde gälla bruntrast, som även häckar i tundramiljöer med rosttoner. Svarthalsad trast kan också häcka i lärskog, och i dessa fall bör viss rostton i dräkten inte innebära några nackdelar. Trots att hybridzonerna ur ett nordeuropeiskt perspektiv mestadels ligger bortanför utbredningsområdet hos svarthalsad trast uppvisar över tio procent av de svenska fåglarna små inslag av rostton. Detta skulle kunna tolkas som en indikation på att det regelbundet förekommer i en stor del av populationen. Det kan vara relevant att jämföra med bruntrast, som kan uppvisa antingen helmörka stjärtpennor med rostton endast längs kanterna eller mer utbredd rosttonad stjärtbas. Den sistnämnda teckningen förekommer också i Tjukttjen, långt från de närmaste röd- och rödhalsade trastarna, och bör därför

rimligen betraktas som inomartsvariation.

I väntan på mer fullständig kunskap om dräktvariationen hos svarthalsad trast har Rk beslutat att låta de publicerade fåglarna med små inslag av rostton stå kvar. Förhoppningsvis kan ytterligare skinnstudier av fåglar insamlade i de västligaste delarna av utbredningsområdet runt Uralbergen bringa mer klarhet i frågan.

Azurmes x blåmes

DET ÄR SEDAN länge känt att blåmes och azurmes regelbundet hybridiserar där utbredningsområdena överlappar i västra Ryssland och Vitryssland. Två hybrider är publicerade från Sverige (1986 i Falsterbo, Sk, och 1991 på Landsort, Srm). Azurmesens häckningsområde har genom historien periodvis expanderat västerut, delvis kopplat till invasionsrörelser. En sådan rörelse pågick mellan 1968 och 1979. Då gjordes många fynd i Östeuropa, och en blandhäckning genomfördes i Finland 1975. Det verkar som att arten ånyo har expanderat västerut sedan millennieskiftet. Den har ökat i Moskvatrakten enligt ryska inventeringar, och häckar nu nära den polska gränsen i västra Vitryssland, samt i Ukraina (Lawicki 2012). Det är möjligt att detta har lett till mer frekventa blandhäckningar, eftersom antalet fynd av hybrider har ökat i Europa sedan millennieskiftet. Det går också att spekulera i att blåmesens starkare flyttningsdrift jämfört med azurmes gör hybrider mer benägna än rena azurmesar att bege sig bortom det normala utbredningsområdet utanför invasionsår, även om det saknas konkret stöd för en sådan hypotes.

Både svenska och finska Rk har omgranskat respektive lands publicerade och rapporterade fynd av azurmes. I samband med detta har kommittéerna undersökt dräktvariationen hos rena azurmesar utanför hybridzonen (i princip öster om Uralbergen). Svenska Rk har gått igenom skinsksamlingen i Köpenhamn och foton på nätet, medan finska Rk har gått igenom den större samlingen i Sankt Petersburg.

Resultaten från studierna är samstämmiga. De

Mesen på Öland 2016 bedöms av Raritetskommittén som en hybrid mellan azurmes och blåmes.

FOTO: NIKLAS ARONSSON

December 1916 (övre två), samt september 2011 (nederst).

► **Klassiskt tecknade azurmesar.**

Vintern 2015–2016.
► Azurmeslik individ med tydliga hybridkaraktärer.*

Oktober 2016.
Publiceras som azurmes x blåmes.

Oktober–december 2002.

► **Publicering som azurmes kvarstår.**

Februari–april 1996.
Publicering ändras till
azurmes x blåmes.

FOTO: RONI VÄISÄNEN

6,0 mm (4,5–9,0)

A close-up photograph of a fish's head, specifically the area around the eye and snout. A yellow arrow points to a small, dark, circular feature on the snout. The text '6,0 mm (4,5–9,0)' is overlaid in yellow, indicating the size of this feature.

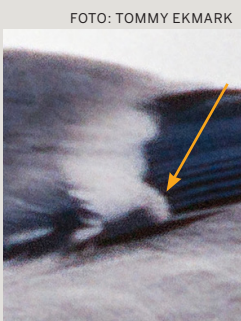
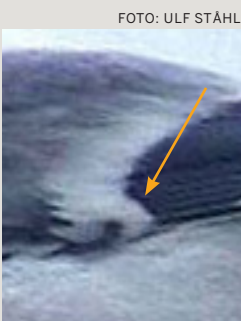
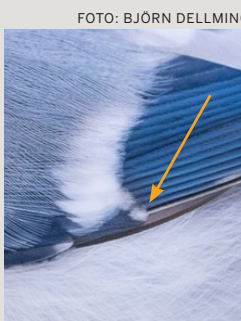
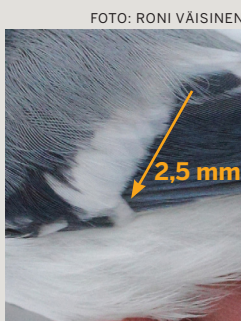
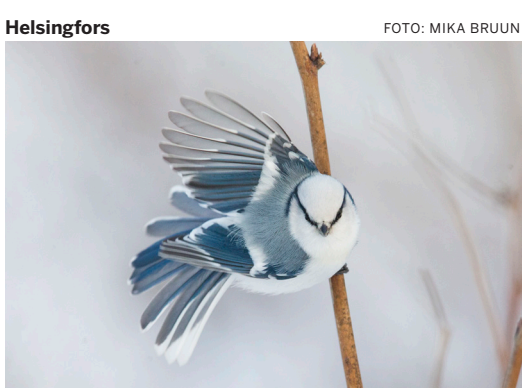

FOTO: ILYA UKOLOV

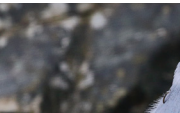
A close-up photograph of a horse's head, focusing on its face. The horse has a white blaze running down the center of its face. An orange arrow points to the blaze. The horse's eyes are visible, and the background is blurred.

* Publicerad i Finland som azurmes med mindre avvikelser.

Grönhögen

FOTO: FRANK ABRAHAMSSON

visar att fågeln vid Grönhögen, Öl, 2016 faller utanför variationen hos rena azurmesar oavsett ras och ålder. Avvikelserna gäller den mindre utbredningen av vitt på stjärtpennor, handtäckare och tertialer. Fågeln publiceras därför som en hybrid.

Fågeln som sågs i Sörnoret, Ås Lpm, 1996 har mindre vitt på handtäckare och tertialer än rena azurmesar – teckningen hos dessa fjädrar är lika Ölandsfågeln. Dokumentationen av Sörnoretfågeln medger inte granskning av samtliga stjärtpennor, men de foton som finns antyder mindre vitt än hos rena fåglar på exempelvis stjärtpenna fyra. Det verkar som att mängden vitt på handtäckare, tertialer och stjärtpennor samvarierar – hybrider med begränsat vitt på handtäckarna har begränsat vitt även på tertialer och stjärtpennor och så vidare. På några foton visar Sörnoretfågeln vidare en svag gulbeige ton på bröstet. Samman-

taget faller den alltså utanför variationen hos rena azurmesar, och publiceras som en hybrid. Det första svenska fyndet av azurmes, en insamlad individ i Säby, Frustuna, Srm, 1786, kvarstår. Skinnet som finns i samlingarna på Naturhistoriska riksmuseet är visserligen i dåligt skick, men de tre vitala detaljerna (stjärt, handtäckare och tertialer) visar samtliga på en god azurmes.

Finska Rk valde att tillämpa resultaten från skinnstudierna på ett lite annat sätt, och har publicerat några fåglar med mindre dräktavvikelser som azurmesar – dock med kommentaren att de sannolikt har inslag av blåmes (Väisänen et al. 2018). Bland de publicerade finska fåglarna finns en individ från Helsingfors 2015–2016 med en stjärtteckning som var snarlik Ölandsfågeln. Den hade vidare ett svagt gulstick på bröstet, men något mer vitt på handtäckare och tertialer än Ölandsfågeln. En fågel från Kuusamo 2007 blev däremot publicerad som en hybrid. Den hade mindre vitt än Ölandsfågeln på stjärt pennorna, men inget gulstick och något mer vitt på handtäckare och tertialer.

Det främsta skälet till finska Rks linje var att en retroaktiv tillämpning av höga krav på att utesluta hybriddrag hade lett till att sämre dokumenterade äldre fynd hade strukits, inklusive observationer från invasionsår som sannolikt avsåg rena azurmesar. Den finska linjen innebär ett avsteg från principen att konsekvent publicera fåglar som hybrider om dokumentationen visar att de faller utanför ramen för rena fåglar, vilket brittiska och svenska Rk alltså strävar efter.

Tallsparv x gulsparv

TALL- OCH GULSPARV hybridiserar frekvent där deras utbredningsområden överlappar mellan Uralbergen och Bajkalsjön. Förhållandevis noggranna dräktstudier av hannar har gjorts i detta område (bl.a. Panov m.fl. 2003). De visar att förekomsten av olika hybridtyper varierar geografiskt. Där hybridisering har pågått under en längre tid tycks gulsparvslika hybridhannar efterhand bli vanligare än tallsparvslika hybridhannar – i så fall ett exempel på asymmetrisk introgression. På platser där studier har genomförts i den västra delen av hybridzonen, i södra Uralområdet och övre Ob, är gulsparvar och gulsparvslika hybrider vanligast, men där förekommer också rena tallsparvar och en mindre andel tallsparvslika fåglar med små gula inslag i dräkten – främst på handpennor och axillarer (att dessa verkligen bär på gulsparvgener står bortom rimligt tvivel eftersom tallsparvar bortom hybridzonens östgräns vid Bajkalsjön alltid saknar gult). Däremot är uppenbara hybridhannar med intermediär huvudteckning och begränsade eller inga gula inslag i

FOTO: ALEXANDER HELLQUIST

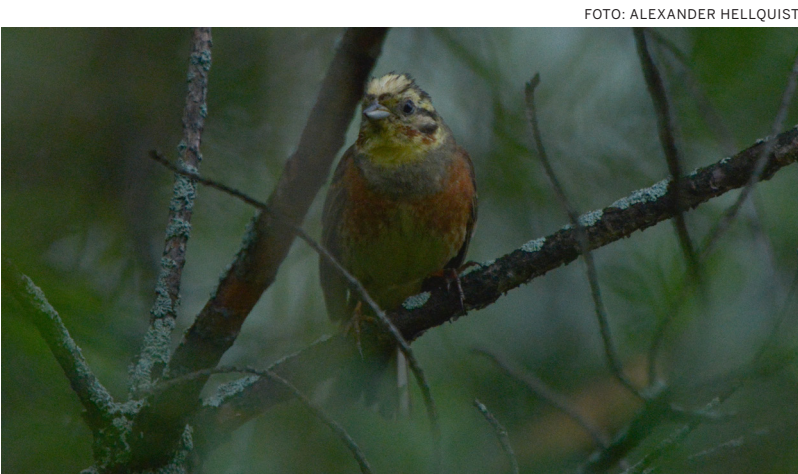

FOTO: ALEXANDER HELLQUIST

dräkten ovanliga i den västra delen av hybridzonen. Sådana fåglar har antagits vara förstagenerationshybrider och är mest frekventa i områden där arterna tycks ha börjat hybridisera nyligen – främst kring Altajbergen. Baserat på foton på nätet övervintrar sådana fåglar i Centralasien och Iran.

Förekomsten av tallsparvshannar och olika typer av hybridhannar i västligaste Sibirien tycks spegla uppträdandet i Skandinavien tämligen väl. I Sverige observeras under vinterhalvåret regelbundet gulsparvslika hannar med kraftiga rosttonade teckningar i ansiktet. Dessa har sannolikt små inslag av tallsparvgener. I Sverige finns också flera fynd av till synes rena tallsparvshannar och våra grannländer har fått några besök av hannar som ser ut som tallsparvshannar men uppvisar gulstick på handpennorna. Däremot är uppenbara hybrider av typen som förekommer i Altaj mycket sällsynta i Skandinavien – ett fynd finns från Finland. Det kan också nämnas att hybrider tycks vara mycket ovanliga bland tallsparvar som övervintrar i Italien och södra Frankrike. Det har antagits att också dessa härstammar från västligaste Sibirien (Ullman 2011).

Svenska Rk omgranskade fynden av tallsparvshonor år 2015, och beslutade då att stryka de flesta

En gulsparvslik hybridhanne gulsparv x tallsparv i par med en obestämd hona utan synligt gult i dräkten, möjligen också en hybrid, Novosibirisk, juni. Vid Novosibirisk har ryska forskare följt populationerna av tallsparv och gulsparv sedan 1960-talet, och kunat konstatera en kraftig minskning av tallsparvar i förhållande till gulsparvar och gulsparvslika hybrider.

publicerade äldre fynden. Hos honor tycks avsaknad av gult i dräkten inte räcka som ensamt kriterium för att utesluta hybrider, eller extrema gulsparvar. Fåglar utan synligt gult i dräkten, men med mindre utbredda rosttoner än typiska tallsparvshonor, förekommer regelbundet i Skandinavien – troligen i större antal än tallsparvshannar. Om sådana fåglar publiceras som tallsparvar finns en risk att den svenska fyndbilden förvrängs. Därför kräver Rk dokumentation av såväl utbredningen av rosttoner som avsaknad av gult i dräkten med undantag för axillarererna, som är mycket svåra att se i fält och fotografera.

Rk har nu även gått igenom landets fynd av tallsparvshannar och diskuterat riktlinjer för publicering. Den tydliga dräktskillnaden hos rena hannar gör att förutsättningarna för fyndbedömningar är annorlunda än för honor. I dokumentationen av många äldre fynd av hannar saknas foton eller beskrivningar som indikerar avsaknad av gult på handpennorna, men det är tydligt att det handlar om tallsparvar i övrigt. Rk har beslutat låta dessa fynd stå kvar. Alternativet hade riskerat att förvränga fyndbildens givet att tallsparvslika hybridhannar med endast små inslag av gult är mer ovanliga än rena fåglar i västligaste Sibirien och Italien, och troligen även i Nordeuropa att döma av senare års mer väldokumenterade fynd. Beslutet innebär att fåglar som ser ut som rena tallsparvshannar också framöver kommer att publiceras som sådana, även om färgen på handpennorna (eller

axillarererna) inte kan bedömas utifrån av dokumentationen. I linje med detta har Rk beslutat att publicera en hanne vid Gröthögarna, Sk, 2016, som tidigare bedömdes vara otillräckligt dokumenterad för publicering eftersom handpennorna inte gick att granska. Likt tidigare kommer tallsparvshannar med synliga inslag av gult i dräkten att publiceras som hybrider. **41**

Stort tack till Per Alström, Dick Forsman, Annika Forsten, Lars Jonsson och Antero Lindholm för granskning av manus. Ett stort tack även till Roni Väisänen och William Velmala som ställt finska Rk:s material om azurmesar och foton till vårt förfogande, till Jan Bolding Kristensen och Jon Fjeldså (Zoo-logisk Museum Köpenhamn) och Ulf Johansson (Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm).

Referenser

Faveyts, W., Valkenburg, M. & Granit, B., 2011. Crested Honey Buzzard: identification, western occurrence and hybridisation with European Honey Buzzard. *Dutch Birding*, 33(3), pp. 149–162.
Forsman, D. & Erterius, D., 2012. Pallid Harriers in northwest Europe and the identification of presumed Pallid Harrier x Hen Harrier hybrids. *Birding World*, 25(2), pp. 68–75.
Lawicki, L., 2012. Azure Tits and hybrids Azure x European Blue Tit in Europe. *Dutch Birding*, 34(4), pp. 219–231.
Panov, E.N., Roubtsov, A.S. & Monzikov, D.G., 2003. Hybridization between Yellowhammer and Pine bunting in Russia. *Dutch Birding*, 25(1), pp.17–31.
Stoddart, A., 2017. From the Rarities Committee's files: Hybrids, intergrades and BBRC. *British Birds*, 110, pp. 109–121.
Ullman, M., 2011. Europakartan ritas om – tallsparv. *Vår Fågelvärld*, 70(3), pp. 28–29.
Velmala & Väisänen 2018. *Rare birds in Finland in 2017* – Linnut vuosikirja 2017, Birdlife Finland.

Vill du bli ledamot av Raritetskommittén?

Birdlife Sveriges Raritetskommitté (Rk) söker nya ledamöter. Ett intresse för bestämning och faunistik för sällsynta fågel-taxa som kan uppträda i eller i anslutning till Sverige hos sökande är en förutsättning då Rk i sitt uppdrag ska:

- Kvalitetssäkra fynd av nationellt sällsynta och/eller svårbestämda taxa.
- Ansvara för kategorisering av den svenska fågelfaunan.

Samtliga ledamöter i kommittén arbetar löpande med att bedöma inkomna rapporter och analysera och skriva en sammanfattande text för ett urval av taxa till Fågelåret. Kommittén sammanträder två gånger årligen. Utöver detta bygger kommitténs arbete på en organisation där respektive ledamot har ett specifikt ansvarsområde. Mer information om kommittén finns på www.birdlife.se/rk.

Rk söker nu ledamöter som inom sina ansvarsområden kommer att arbeta med bland annat följande:

- Administration i Artportalen.
- Raritetskommitténs hemsida (adress ovan).
- Kommunikation av Rk:s arbete.

Eftersom kommittén i dag uteslutande består av män ser vi gärna kvinnliga ledamöter. Är du intresserad eller kan tipsa om någon som du tror är intresserad och skulle passa för uppdraget skicka förslag till: ulrik.lotberg@birdlife.se eller eva.hjarne@birdlife.se.